

5. Яцковина В. В. Міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. С. 49-53. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/1-2/11.pdf>

Данильчук Андрій Вікторович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
2 курсу 208 навчальної групи навчально-
наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення прав дітей у реаліях воєнного стану є надзвичайно важливим питанням. Під час воєнних дій значно зростає ризик порушення найважливіших прав дитини, а саме – на безпечне життя, доступ до освіти, необхідні медичні послуги та надійний захист від насильницьких дій. Актуальність даної теми зумовлена масштабними порушеннями прав дітей в Україні: вбивства, поранення, депортації, розлука з родинами, порушення права на освіту тощо.

Варто також зазначити, що Україна є державою, що ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини. У статті 38 Конвенції зазначено, що держави «зобов'язані поважати норми міжнародного гуманітарного права, що застосовуються до них у випадку збройних конфліктів та стосуються дітей, а також забезпечувати їх дотримання» [1]. Такий обов'язок вимагає оперативного реагування на випадки порушення прав дитини, вдосконалення законодавчих норм та створення спеціальних механізмів підтримки дітей, які постраждали від війни [2, с. 598].

Діти є особливо вразливою категорією населення. Згідно частини 1 ст. 52 Конституції України передбачено, що «діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним». Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом. Також, в Конституції вказано про особливий державний захист дітей-сиріт і тих, хто позбавлений батьківського піклування (ст. 52) [3].

Ще з 2014 року Україна застосовує різноманітні заходи стосовно захисту дітей на територіях тимчасово окупованих країною-терористом. У співпраці з міжнародними організаціями наша держава активно формує та впроваджує програми підтримки дітей, які зосереджені на захисті їхніх прав і забезпеченні

гуманітарної, психологічної, юридичної та соціальної допомоги. Однак, практична реалізація існуючих інструментів є ускладнена, адже країна-агресор постійно нехтує усіма нормами та принципами міжнародного права [4, с.13].

Особливо після початку повномасштабної агресії протиправні дії з боку РФ набули масового характеру та охопили значно ширші території України, а процес насильницької інтеграції відбувається прискореним темпом. Це прослідковується у примусовому переході освітнього процесу на російські стандарти, нав'язування різноманітних «патріотичних», спортивних, культурних заходів та активностей, переслідування тих, хто намагається дистанційно навчатись за українськими стандартами та інтенсивному вивезенні українських дітей на територію Росії [5]. Близько 19 тисяч дітей було насильно вивезено з території України на території РФ. Частина з них було перевезено під виглядом направлення до «оздоровчих таборів», які фактично виконували функцію військово-виховних установ [6].

З метою забезпечення прав та свобод дітей під час воєнного стану в Україні була сформована система органів та інструментів, які цьому сприяють. Зокрема, важливим роком є створення Кабінетом Міністрів України Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану. Цей орган націлений на забезпечення координації діяльності центральних і місцевих органів влади щодо евакуації дітей із зон бойових дій та окупованих територій, організацію безпечного переміщення дітей, обліку та захисту дітей, які перебувають за межами України (створення Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Діти») та оперативне реагування на порушення прав дитини [7].

Також, спільними зусиллями Офісу Президента України, UNICEF та Міністерства соціальної політики було започатковано програму «Дитина не сама». Це спеціальний чат-бот, який дає змогу надавати важливу інформацію про захист дітей, а також надає можливість повідомити про дитину, яка залишилась без нагляду або потребує тимчасового прихистку [7].

Основну відповідальність за дотримання прав і свобод дітей під час воєнного стану покладено на правоохоронні органи, зокрема на Національну поліцію. Саме поліція виконує адміністративні та судові функції, які сприяють розслідуванню злочинів проти дітей та притягненню до відповідальності усіх винних [2]. В умовах європейської інтеграції України важливим є питання якісної модернізації правоохоронних органів у відповідності до принципів захисту прав людини, й особливо найвразливішої категорії – дітей.

Отже, захист прав дітей в умовах воєнного стану є багатогранним завданням, яке вимагає узгоджених і оперативних дій з боку держави. Попри розроблені законодавчі гарантії їх реалізація та дотримання ускладнюються багатьма чинниками, такими як нестача ресурсів, нерівномірна взаємодія між органами влади, ігнорування країною-агресором усім міжнародних норм тощо. Для підвищення ефективності необхідно посилити правові механізми дій у надзвичайних обставинах, модернізувати правоохоронну систему відповідно до європейських норм та зміцнювати співпрацю з міжнародними партнерами. Турбота про дітей не лише обов'язок держави, а й запорука майбутньої нації,

тому пріоритетом є захист дітей від усіх форм насильства, забезпечення доступу до освіти й медицини, а також фінансова, соціальна та психологічна підтримка сімей, які постраждали від війни.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 05.11.2025)
2. Волошанівська Т. В. Забезпечення прав та свобод дитини під час воєнного стану. *Юридичний науково-електронний журнал*. 2025. №1 URL: [10.32782/2524-0374/2025-1/139](https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-1/139) (дата звернення 05.11.2025)
3. Конституція України від 28. 06. 1996 р. № 254к/96-ВР URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254/96> (дата звернення 04.11.2025)
4. Корнієнко М. В., Сухарєва А. О. Дотримання та захист прав дітей в умовах воєнного стану: роль поліцейських ювенальної превенції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. Випуск 3. С. 9-13
5. Дії влади України, спрямовані на захист прав дітей. 2025 URL: <https://ombudsman.gov.ua/childrenofwar-2023/dii-vlady-ukrainy-spriamovani-na-zakhyst-prav-ditei> (дата звернення 06.11.2025)
6. Право на безпечне дитинство: що робить Україна для захисту дітей під час війни. 2025 URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/pravo-na-bezpechne-dytynstvo:-shcho-robyt-ukrayina-dlya-zakhystu-ditey-pid-chas-viyny> (дата звернення 05.11.2025)
7. Захист прав дитини в умовах воєнного стану. 2024. URL: <https://rrda.rv.gov.ua/news/zakhyst-prav-dytyny-v-umovakh-voiennoho- stanu> (дата звернення 06.11.2025)

Євтушенко Тимофій Анатолійович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
2 курсу 207 навчальної групи навчально-
наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Термін «механізм» походить від технічних термінів, але також широко використовується в соціальних науках. У соціальних, політичних та правових дисциплінах механізми не розглядаються як матеріальні явища, які можна безпосередньо спостерігати, а тлумачаться як сукупність правових норм, прав та обов'язків, що визначають конкретний зміст та характер діяльності окремих